

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16.09.1977, sp. zn. 6 Tz 30/77, ECLI:CZ:NS:1977:6.TZ.30.1977.1

Číslo: 56/1978

Právní věta: Neoprávněnou výhodou socialistické organizace ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zák. je i takové splnění hospodářského plánu ve všech ukazatelích, které by při zachování hospodářské kázně splněno nebylo, a dále získání přírážky z rozdílu mezi velkoobchodní cenou a maloobchodní prodejnou cenou podniku maloobchodní sítě za zboží, které prodejnou vůbec neprošlo, takže podniku nevznikly náklady spojené s oběhem zboží v maloobchodní síti.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 16.09.1977

Spisová značka: 6 Tz 30/77

Číslo rozhodnutí: 56

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky

Předpisy: 140/1961 Sb. § 127 ods. 1
§ 127 ods. 2
§ 132 109/1964 Sb. § 119a

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 56/1978 sb. rozh.

Neoprávněnou výhodou socialistické organizace ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zák. je i takové splnění hospodářského plánu ve všech ukazatelích, které by při zachování hospodářské kázně splněno nebylo, a dále získání přírážky z rozdílu mezi velkoobchodní cenou a maloobchodní prodejnou cenou podniku maloobchodní sítě za zboží, které prodejnou vůbec neprošlo, takže podniku nevznikly náklady spojené s oběhem zboží v maloobchodní síti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 16. 9. 1977 sp. zn. [6 Tz 30/77.](#))

Nejvyšší soud ČSR shledal, že usnesením krajského soudu v Brně z 31. 3. 1977 sp. zn. 6 To 88/77, jímž bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání městského prokurátora v Brně proti rozsudku městského soudu v Brně ze dne 6. 10. 1976 sp. zn. 5 T 168/76 a v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák., toto usnesení zrušil a dále zrušil též rozsudek městského soudu v Brně ze dne 6. 10. 1976 sp. zn. 5 T 168/76 a tomuto soudu přikázal, aby věc v

potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem městského soudu v Brně z 6. 10. 1976 sp. zn. 5 T 168/76 byli obvinění Z. P., E. N. a Z. Ž. podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěni obžaloby pro trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1, odst. 3 tr. zák., jehož se měli dopustit tím, že obviněný E. N. jako obchodní náměstek podnikového ředitele nár. podniku Lachema Brno dal pokyn obviněnému T. P., vedoucímu obchodního úseku základního závodu nár. podniku Lachema Brno, aby přímé traťové dodávky kyseliny citrónové ze základního závodu nár. podniku Lachema Kaznějov do nár. podniku Galena Opava - Komárov byly přefakturovány prostřednictvím prodejny Drogerie Jihlava v Brně, Orlí č. 7 do nár. podniku Galena Opava - Komárov tak, aby nár. podnik Lachema Brno mohl tyto dodávky vykazovat do plnění plánovaných tržních fondů, čímž nár. podnik Drogerie Jihlava získal neoprávněnou obchodní přírážku ve výši 15, tedy částku 1 076 130 Kčs, o kterou byl poškozen nár. podnik Galena Opava - Komárov; obviněný Z. P. pak jako vedoucí obchodního úseku základního závodu nár. podniku Lachema Brno po předchozí dohodě s obviněným E. N. vešel do styku s obviněným Z. Ž., vedoucí prodejny Drogerie v Orlí ul. 7 v Brně a dohodli se, že traťové dodávky kyseliny citrónové budou fakturovány touto prodejnou. Tímto způsobem bylo fakturováno celkem 326 tun kyseliny citrónové, přičemž byla účtována obchodní přírážka ve výši 15, ačkoliv se v prodejně se zbožím nijak nemanipulovalo, a tak podnik Drogerie Jihlava byl neoprávněně zvýhodněn o výše uvedenou částku 1 076 130 Kčs, tedy obvinění jako odpovědní hospodářští pracovníci při hospodaření s finančními prostředky socialistické organizace v úmyslu zajistit takové organizaci neoprávněné výhody měli porušit závažným způsobem své povinnosti tím, že neoprávněně nakládali s finančními prostředky, přičemž tímto činem měla být způsobena značná škoda na majetku v socialistickém vlastnictví.

Proti rozsudku městského soudu v Brně podal prokurátor odvolání, které krajský soud v Brně usnesením z 31. 3. 1977 sp. zn. 6 To 88/77 zamítl.

Proti posléze uvedenému usnesení krajského soudu v Brně podal generální prokurátor ČSR ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. v neprospěch obviněných stížnost pro porušení zákona a navrhl, aby Nejvyšší soud ČSR po vyslovení porušení zákona napadené usnesení i jemu předcházející rozsudek městského soudu zrušil a věc vrátil městskému soudu v Brně k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon porušen byl.

Městský soud správně považoval obviněné E. N., Z. P. a Z. Ž. za odpovědné hospodářské pracovníky ve smyslu ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák., neboť všichni v rámci svého zaměstnání, a to první jako obchodní náměstek podnikového ředitele nár. podniku Lachema Brno, druhý jako vedoucí obchodního úseku základního závodu téhož podniku a třetí jako hmotně odpovědný vedoucí prodejny nár. podniku Drogerie Jihlava odpovídali za splnění hospodářských úkolů organizací, u nichž pracovali, a všichni tři v daném případě také jednali v souvislosti s nakládáním s finančními. popř. s hmotnými prostředky organizace, u které pracovali.

Provedeným důkazům také odpovídá zjištění městského soudu, že obvinění E. N. a Z. P. jednali v rozporu s povinnostmi odpovědných hospodářských pracovníků, když se v zájmu toho, aby nár. podnik Lachema Brno splnil ukazatele tržních fondů, dohodli na tom, že dodávky kyseliny citrónové pro nár. podnik Galena Opava - Komárov nebudou uskutečňovány přímo z výrobního závodu nár. podniku Lachema v Kaznějově, jak to žádal nár. podnik Galena, ale prostřednictvím prodejny nár. podniku Drogerie Jihlava v Brně, Orlí Z. Na základě této dohody pak obviněný Z. P. odmítl uzavřít hospodářské smlouvy na dodávku kyseliny citrónové nár. podniku Galena Opava - Komárov pod

nepravdivou záminkou, že podnik nemá kapacitu z důvodů dodávek do zahraničí a doporučil odpovědným pracovníkům nár. podniku Galena Opava – Komárov, aby uzavřeli smlouvu s obchodním podnikem Drogerie Jihlava s tím, že kyselina citrónová jim bude dodávána jeho prodejnou v Brně, Orlí 7, jejímž vedoucím byl v té době obviněný Z. Ž., kterého o tomto postupu informoval obviněný Z. P. a který také s tím souhlasil a projednal uzavření smlouvy s nám. podnikem Galena Opava – Komárov; za nár. podnik Drogerie Jihlava je také podepsal a prováděl fakturaci dodané kyseliny citrónové, přičemž byl veden snahou dosáhnout plánované rentability prodejny. V důsledku tohoto jednání pak nár. podnik Lachema uzavřel hospodářskou smlouvu s nár. podnikem Drogerie Jihlava na dodávku kyseliny citrónové za obchodní cenu (17,62 Kčs za 1 kg) jako zboží určené do tržních fondů nár. podniku Lachema. Nár. podnik Galena Opava – Komárov pak uzavřel hospodářskou smlouvu s nár. podnikem Drogerie Jihlava na dodávku kyseliny citrónové za státní maloobchodní cenu (22 Kčs za 1 kg). Tak došlo k tomu, že nár. podnik Galena Opava – Komárov zaplatil za kyselinu citrónovou dodanou mu v letech 1971 a 1972 nár. podnikem Drogerie Jihlava o 1 076 130 Kčs více, než by byl zaplatil, kdyby mu kyselinu citrónovou dodával přímo nár. podnik Lachema Brno ze svého závodu v Kaznějově. Přitom však kyselina citrónová byla ve skutečnosti dodávána nár. podniku Galena přímo závodem Lachemy v Kaznějově, který toto zboží fakturoval základnímu závodu nár. podniku Lachema Brno, ten pak toto zboží přefakturoval nár. podniku Drogerie Jihlava a tento podnik prostřednictvím obviněného Z. Ž. fakturoval kyselinu citrónovou nár. podniku Galena v maloobchodní ceně, aniž se zbožím vůbec manipuloval.

Z uvedeného vyplývá, že všichni tři obvinění zjištěným jednáním porušili povinnosti odpovědného hospodářského pracovníka, a to závažným způsobem, neboť neoprávněně disponovali s hmotnými prostředky, totiž s kyselinou citrónovou v celkovém množství 326 tun v hodnotě 6 700 000 Kčs, které byly neoprávněně vykázány do tržních fondů nár. podniku Lachema Brno. Obvinění v souvislosti s hospodařením s hmotnými prostředky státní socialistické organizace takto jednali v rozporu s ustanovením § 119a odst. 1 písm. c) hosp. zákona, podle něhož organizace nesmějí zneužívat svého hospodářského postavení k získání neoprávněných nebo nepřiměřených výhod na úkor jiných organizací, zejména nesmějí omezit prodej výrobků za účelem získání neoprávněného hospodářského prospěchu. Obvinění v této souvislosti dále porušili i ustanovení § 119a odst. 2 hosp. zák., podle něhož organizace se nesmějí samy nebo v dohodě s jinými organizacemi ve své hospodářské činnosti dopouštět jednání, které by v rozporu se zájmy rozvoje národního hospodářství omezovalo nebo jinak nepříznivě ovlivňovalo činnost jiných organizací. Při postupu, který by odpovídal těmto ustanovením hospodářského zákoníka, mělo dojít k uzavření hospodářské smlouvy na dodávku kyseliny citrónové mezi nár. podnikem Lachema a nár. podnikem Galena a nikoliv k uzavření smlouvy mezi nár. podnikem Drogerie Jihlava a nár. podnikem Galena.

Městský soud dále nehodnotil zprávu Krajské finanční správy v Brně a v ní obsažené stanovisko ministerstva obchodu ČSR, podle níž postup sjednaný obviněným Z. Ž. s odpovědnými pracovníky nár. podniku Galena nebyl v souladu ani s předmětem činnosti maloobchodní sítě státního obchodu, neboť nár. podnik Drogerie Jihlava dodávky kyseliny citrónové v celkové hodnotě 7 174 000 Kčs nikdy do maloobchodní sítě nepřevzala a tímto zbožím vůbec nemanipuloval, přičemž čerpal plnou obchodní srážku ve výši 1 076 130 Kčs, na kterou však neměl nárok vzhledem k tomu, že obchodní srážky u obchodních organizací jsou určeny ke krytí nákladů na oběh zboží, a proto podmínkou pro jejich poskytnutí na vrub dané z obratu je, že tyto náklady obchodnímu podniku skutečně vznikají. To také umožnilo obviněnému Z. Ž. neoprávněně vytvořit v prodejně finanční fond, z něhož pak poskytoval neoprávněné, prací nepodložené odměny pracovníkům prodejny, jejímž byl vedoucím.

Obvinění E. N. a Z. P. v souladu s ostatními důkazy doznali, že uvedeným způsobem jednali v úmyslu zajistit splnění ukazatele tržních fondů v hospodářském plánu nár. podniku Lachema Brno. Obviněný E. N. v tomto směru ve své výpovědi v hlavním líčení výslovně uvedl, že na celém jednání jej zajímalo jen to, aby dodávky kyseliny citrónové, kterou objednal nár. podnik Galena, byly vykázány v tržních

fondech, neboť z titulu své funkce měl zájem na tom, aby byly tyto fondy plněny, poněvadž jejich neplnění by mělo vliv na celkové hodnocení podniku. Ve své výpovědi v přípravném řízení dále uvedl, že byl veden snahou plnit ukazatele tržních fondů proto, že tržní fond byl prakticky jediný ukazatel z celého hospodářského plánu, který byl v roce 1971 a 1972 ohrožen. Podobně i obviněný Z. P. v hlavním líčení doznal, že zjištěným jednáním sledoval plnění tržních fondů v podniku, a dále uvedl, že obviněný E. N. na něm žádal, aby dodávka pro Galenu byla uskutečněna tak, aby se dala započíst do tržních fondů oborového ředitelství, neboť tento úkol nebyl splněn, a dodal, že v návaznosti na to byla dodávka kyseliny citrónové určená pro nár. podnik Galena prostřednictvím prodejny Drogerie Brno, Orlí 7, uvedena v rozpisu tržních fondů jako úkol pro základní závod Lachemy pro rok 1972. Ve veřejném zasedání před odvolacím soudem obviněný Z. P. uvedl, že nesplnění tržních fondů by mohlo mít nepříznivé důsledky, jako např. krácení devizových prostředků na nákup surovin a jiného zboží.

Městský soud sice zjistil, že jednání obviněných E. N. a Z. P. směřovalo k tomu, aby byl splněn ukazatel tržních fondů v hospodářském plánu nár. podniku Lachema Brno, avšak dospěl k názoru, že nebylo prokázáno, že by se splnění ukazatele tržních fondů promítlo v nějakém zvýhodnění podniku Lachema Brno. Tento závěr neodpovídá výsledkům dokazování. Městský soud totiž vůbec nehodnotil výpovědi obviněných E. N. a Z. P. ani písemnou informaci nár. podniku Lachema Brno o plnění ukazatelů plánu rozhodných pro přiznání prémie hospodářských pracovníků, 1) z nichž je zřejmé, že tržní fond, tj. fond spotřebního zboží, které je omezeno na prodej obyvatelstvu v maloobchodní síti, byl v letech 1971 a 1972 jedním z ukazatelů hospodářského plánu nár. podniku Lachema Brno a že na jeho splnění záviselo splnění celého hospodářského plánu tohoto podniku. Ze zprávy Výboru lidové kontroly ČSR o výsledcích prověrky úrovně řízení v nár. podniku Lachema Brno vychází najevo, že v důsledku nedovoleného jednání obviněných byla v letech 1971 a 1972 vykázána do tržních fondů tohoto podniku kyselina citrónová v hodnotě 6 700 000 Kčs, která byla dodána prostřednictvím prodejny podniku Drogerie Jihlava nár. podniku Galena Opava - Komárov a že bez této manipulace obviněných by ukazatel tržních fondů v hospodářském plánu podniku Lachema Brno nebyl splněn.

Vzhledem k významu hospodářských plánů jako prostředku, jímž se má zajistit efektivní a proporcionální rozvoj národního hospodářství a vzhledem k důležitosti vlivu, jaký má splnění hospodářského plánu na celkový výsledek hospodaření podniku, nutno každé nelegální nakládání s finančními nebo hmotnými prostředky, jímž se dosahuje splnění hospodářského plánu, považovat za neoprávněné výhody ve smyslu znaku uvedeného v § 127 odst. 1 tr. zák. Neoprávněnými výhodami v souladu se smyslem tohoto zákonného ustanovení se totiž rozumí takové výhody, kterých by socialistická organizace nedosáhla při zachování hospodářské kázně.

Jestliže obvinění E. N. a Z. P. zjištěným porušením hospodářské kázně jako odpovědní hospodářští pracovníci umožnili nár. podniku Lachema Brno splnit plány tržních fondů, které by při zachování hospodářské kázně splněny nebyly, zajistili tomuto podniku neoprávněné výhody. Obvinění také svým jednáním sledovali záměr zajistit nár. podniku Lachema Brno takové neoprávněné výhody.

Obviněný E. N. dále doznal, že zjištěným způsobem jednal také v úmyslu zvýhodnit prodejnu Drogerie v Brně, Orlí 7, nad níž měl nár. podnik Lachema Brno patronát, a obviněný sledoval to, aby tato prodejna získala přírážku vyplývající z rozdílu mezi velkoobchodní a maloobchodní cenou kyseliny citrónové a tím zvýšila svoje tržby. Obviněný E. N. tedy jednal i v úmyslu zajistit neoprávněné výhody pro uvedenou prodejnu jako složku obchodní organizace Drogerie Jihlava.

Ohledně obviněného Z. Ž. dospěl městský soud k závěru, že ani u něho nebylo prokázáno, že by jednal s úmyslem zajistit prodejnu, kterou vedl, nějaké zvýhodnění. Ani tento závěr nevychází z provedených důkazů. Městský soud totiž vůbec nehodnotil výpověď obviněného Z. Ž., který v hlavním líčení doznal, že uzavřením hospodářské smlouvy s nár. podnikem Galena Opava - Komárov na dodávku kyseliny citrónové, kterou prodejna ve skutečnosti nepřevzala a pouze ji vyfakturovala,

sledoval zlepšení produktivity práce a rentabilitu prodejny, kterou tím chtěl dostat na roveň ostatních prodejen jak v plnění plánu, tak i ve zvýšeném obratu a bilančním zisku, který pak ovlivňoval výši odměn pracovníků prodejny. Obviněný Z. Ž. dále doznal, že při čtvrtletním hodnocení prodejny měl poměrně vysoký bilanční zisk, který se projevoval ve výši odměn. Skutečnosti doznané obviněným Z. Ž. jsou potvrzovány i revizní zprávou odboru kontroly a revize gen. ředitelství Obchodu průmyslovým zbožím v Praze, podle níž výplatou odměn za traťové dodávky kyseliny citrónové došlo k neoprávněnému majetkovému prospěchu pracovníků prodejny vedené obviněným Ž. a tím i k ovlivnění hospodářského výsledku nár. podniku Drogerie Jihlava. Z toho vyplývá, že i obviněný Z. Ž. jednal zjištěným způsobem v úmyslu zajistit prodejně, kterou vedl, neoprávněné výhody. Pokud městský soud vycházel z toho, že u obviněného Z. Ž. nebylo vyvráceno jeho tvrzení, že o celé situaci týkající se dodávky kyseliny citrónové pro nár. podnik Galena předběžně informoval příslušné pracovníky podnikového ředitelství Drogerie Jihlava, a že proto mu nebyl bezpečně prokázán úmysl zajistit organizaci, u které pracoval neoprávněné výhody, je třeba uvést, že obviněný Z. Ž. jako odpovědný hospodářský pracovník byl povinen dodržovat hospodářskou kázeň při hospodaření s finančními a hmotnými prostředky prodejny, kterou vedl. Jestliže svoje povinnosti při nakládání s těmito prostředky porušil, odpovídá za následek, který v důsledku toho nastal a nemůže se vyvinit tím, že o nedovoleném postupu, který zamýšlel zachovat při dodávce kyseliny citrónové nár. podniku Galena, informoval jemu nadřízené pracovníky podnikového ředitelství.

V této souvislosti nelze souhlasit s názorem vysloveným v rozsudku městského soudu, že forma přímých traťových dodávek kyseliny citrónové z výrobního závodu v Kaznějově nár. podniku Galena Opava - Komárov neodporovala žádnému právnímu předpisu. Městský soud v tomto směru nevzal v úvahu, že i když jsou traťové dodávky obecně připuštěny (viz např. § 195 odst. 3 hosp. zák.), může k nim dojít jen za předpokladu, že dohoda o nich je v souladu s právními předpisy a se zásadami hospodářské politiky Československé socialistické republiky. Tento předpoklad však v daném případě nebyl splněn, neboť ujednání o přímých traťových dodávkách kyseliny citrónové, jak již výše uvedeno, odporovalo ustanovením § 119a odst. 1 písm. c), odst. 1 hosp. zák.

Z uvedeného vyplývá, že městský soud také nesprávně vyložil některé znaky trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák.

Krajský soud v Brně při rozhodování o odvolání městského prokurátora shledal, že městský soud provedl všechny potřebné důkazy a po jejich řádném zhodnocení správně rozhodl, když obviněné obžaloby zprostil. Neodstranil tedy pochybení výše vytýkaná městskému soudu a porušil tak zákon ve stejném ustanovení jako městský soud. Navíc pak vyslovil v odůvodnění svého usnesení názor, že neobstojí tvrzení obžaloby, že účtováním 15 0001:2677řirážky za kyselinu citrónovou v rámci maloobchodní ceny byl nár. podnik Galena poškozen o částku 1 076 130 Kčs. S tímto názorem nelze souhlasit. Z provedených důkazů, zejména z již citované revizní zprávy gen. ředitelství Obchodu průmyslovým zbožím v Praze, dále ze zprávy nár. podniku Galena Opava - Komárov a ze svědecké výpovědi B. K. je zřejmé, že nár. podnik Galena by za 1 kg kyseliny citrónové, kdyby mu byla v souladu s právními předpisy a zásadami hospodářské politiky dodávána přímo ze závodu Lachema Kaznějov, zaplatil částku 13,40 popř. 13,80 Kčs. Naproti tomu však v důsledku toho, že byl nedovoleným postupem obviněných donucen nakupovat kyselinu citrónovou v maloobchodě, platil za 1 kg částku 22 Kčs, tedy o 8,60, popř. 8,20 Kčs více. V tomto rozdílu spočívá škoda, kterou nár. podnik Galena v důsledku porušení hospodářské kázně obviněnými utrpěl a která při odběru 326 tun kyseliny citrónové činí celkem 1 076 130 Kčs.

1) Jestliže v důsledku jednání obviněných byly neoprávněně vyplaceny prémie pracovníkům n. p. Lachema Brno, přicházelo v úvahu kvalifikovat jednání obviněných též podle § 132 tr. zák., event. podle § 127 odst. 1 tr. zák. (poznámka redakce).